

Zdaj ukazani bokali pridejo, prisede se tudi kerčmar, pravi: „Ker je enkrat Jože za-nj dal, ga bom pa tudi jez pil“. Na vse strani terkajo kupice, se žvenketajo zdravice, razlegajo vesele glasne besede in še bolj vesele pesmi; zdaj zapojo vsi, zdaj spet se poskušajo posames, odkrivajo se dobre in slabe lastnosti našega naroda. „In vino veritas“, je stara resnica, ki se je tudi tu pokazala. Prepričal sem se, da razun unih dveh se za dnar nobeden menil ni; kar se je zaslužilo, se je prineslo vse „pod verbo“. Kakor Temistoklu znamenja zmage Miltiadove, niso jim miru dali pečeni purani in zlate kapljice, dokler je zderknil izpod palca zadnji krajcar. Če jih je terdo imelo, so delali noč in dan kakor črna živina, dobivaje na dan včasi po šest in celó po osem goldinarjev. Ni jim mar bilo za kervave žulje na rokah, ne za spanje; dve uri jim je dovelj se zdelo, iz njih gerla ni iztisnil se ne stok ali zdihljaj; mermranja prenašali so silne teže; viditi jih, je vsakdo ostermeti moral; železo bi se zviló in zgrudilo bilo, ne pa naši brodniki. Padala jim je obilna plača, pa so jih tudi od vsakod ljudje iskali. Pa kaj — ko se jim več ljubilo ni, je šlo hitro vse prisluženo po gerlu v divji samogoltnosti in pijanstvu ali pa se je zalajdralo z ostudnimi babelami, ki se najraje po savski ulici vlačugajo, vedoč, da se te veše prijemajo najpred in najbolj brez skerbí njihovih limanic.

Vidil sem, da so fantje te tovaršije odkritoserčni, med sabo prijetli, da si v nadlogah pomagajo, da ga ni med njimi ne nevošljivca, ne hinavca, ali ob enem tudi, da so večidel zabredli globoko v zanikernost, da so moralno zamorjeni, da jim ni dosti mar ne za časno, ne za večno srečo. Iz njihovih pogovorov sem zvedel, da nekteri niso šli po dvajset let k spovedi, da gredó le v cerkev po dvakrat ali trikrat na leto, sicer pa le, kadar jih kako naključje tje pripelje, in vendar je bilo poznati, da ne zaničujejo božjih reči, da so zanemarili se tako zgolj iz lenobe. Skoraj vsi so se bili spečali z neurnicami, in ostudno jih je bilo slišati, kako se z gnjusnimi boleznimi bahajo, ki so jih v tej tovaršii našli. Ni se čuditi, da je nekterim bolehnost v kostéh ostala; slasti eden je bil ves bleđ, suh in tako medlega, vdertega očesa, da ga je bilo groza pogledati; drugemu pa so se tresle roke, kakor bi bil merzličén, in nekteri so tako gerdo kašljali, da dihalo težko iz zdravih pljuč; vsi vsi pa so imeli rudečo kapico na nosu, da jim je človek že od daleč termo poznal. Spat so se večidel še le takrat ulegli, ko jih je vino poderlo, drugi dan pa je izbijal se klin s klinom, nasledki pijanstva z novim pijanstvom, dokler je izmuznil se zadnji vinar ali pa tudi, dokler se oštir ni kredati naveličal.

Tako so živeli eni že po 15 in celó po trideset let in bolj ko vse drugo, spričuje to kremenito naravo njihovega života. Reveži so mi se v serce smilili, viditi po eni plati toliko spačenost, po drugi pa toliko moč in toliko dobrodušnost. Ni dvombe, da bi o zares dobri odreji ti ljudje se nikdar tako pogreznili ne bili in hodilo mi je marsikaj na misel, slasti pa kmečke šole, ki bi zamogle biti perve dobrotnice narodu, da so ustanovljene tako, kakor tirja njihov namen; tako pa brez prida životarijo, necenjene, ker marsikje res cene nimajo, zazdevajoče se kmetu nepotrebna ali nadležna reč, ki mu stroške naklanjajo, za povračilo pa ne tiste koristi, da si z njimi zopet kaj opomore. Naš narod je sam v sebi zdrav, ne manjka mu ne ene tistih lastnost, ki drugim ljudstvom čast in bogastvo delé, pa naravo treba je podpirati z umetnostjo, sama za-se ne zmaga dandanašnji več tega, kar ji čas naklada.

To premišljeva je zapustim ves otožen slovensko kerčmo: in naj bo tu dovelj o brodnikih; beseda „kerčma“ me je opomnila, da je treba par besed tudi o naših kerčmarjih posebej govoriti, se vé da le o tistih, ki so na Horvaškem jelkovo vejo pred hišo obesili.

(Dal. sl.)

Potovanje dijakov v Karlovec.

Kadar jamejo dolge in hladne noči nastopati, se vlastavice zberajo nekaj dni verh streh in zvonikov, preden zbežijo v toplejše dežele, kjer najdejo zavetje pred ojstro zimo. Mladim se toži po okolici, kjer so jim bili posvetili prvi solnčni žarki; otožno letajo okrog gnjezd, se na njih okroglasti vhod žvergolé pobešajo, milo pogledujejo v svoje umetno prilepljene zibelke, ter poslednjič zgine nenadoma vsa černokrilata družbica. Tudi dijaki, kadar odhajajo šolski prazniki, se kaj milo ozirajo po vseh stranéh svojega rojstnega kraja, po zelenih gajih in livadah, po različnih verhuncih in gorah, ki so jim bili prvi znani; se poslavljajo s preljubimi roditelji, z brati in sestricami in drugimi znanci ter v mesto hitijo se uklanjati modricam.

Dokaj vode je naš velikanski Triglav potočil v Savo iz svojih sneženih shramb od tiste dobe, ko se je troje tomijskih in petero gorenskih dijakov (študentov) snidlo v Ljubljani, da bi skupaj potovali v Karlovec.

V neki kerčmi poprašamo, ko je bil ravno teržni dan, če je kak dolensk vozar žita pripeljal na terg, da se ž njim peljemo proti horvaški meji. Kerčmar, mož prav vselega značaja, se ravno napravlja iti po vino na kerški brod, pa nas brez posebne zgovornosti kmali pregovori, da privolimo ž njim popotovati po Savi. Spremembe veselé človeka, kače tudi ni bilo v žepu. Sava res marsikterega zasuje, pa za dijaka je včasi memo nje strašnejši učiteljev svinčnik, — odpeljemo se torej urno v Zalog do ladjostaje.

Prazni sodi se hitro vmestijo v ladijo in mi čakamo željni odhoda. Brodniki so mokrega zraka vajeni; jim ni zameriti, če na suhem težko kraj zapusté, kjer se suša krotuje s polnimi kozarci. Zato pa tudi po Savi popotovati ni vselej pospešno, slasti če kapljica gospodarju nos poručéva kot togota puranu glavo. V taki okolšini smrekova na steni viseča vejica razodeva za ladijo magnetično moč, ki jo hipoma sred Save proti bregu oberne in ustavi.

Ker sedaj ob Savi gori in doli nevtrudljivo železni konj perha, zato mislim, dragi bravec, opustiti popis teh kotov, ki jih popotniki sami lahko vidijo memo derdraje, in naj ti rajši nekaj opomnim, kar je za naravoslovje važna drobtinica.

Kadar hlacon od Ljubljane snuje dimni oblak, se dragi moj! na levo čez bistro Savo, preden smukne v pogoniški prerov, kviško ozri; ali pa, kadar od štajarske meje derči proti ravno temu prerovu, poglej na desno ter imaš nad seboj Vače, terg na visoki gori.

Ta okolica je mnogo sežnjev nad savskim tokom, in vendar so njega dni tu ribe plavale v kaj obilnem broji, kjer se zdaj zmed hiš bleši lepa in prostorna cerkev sv. Andreja. Naj se ukvarjajo s preiskovanjem učeni naravoznanci, kje je v tisti dobi imela svoj tok Sava in ali niso morda njeni penasti in hladni valovi strahovito bobneli po neznanih, temnih ponorih; jaz naj v tej zadevi le povem, kar sem sam vidil. Neki samec, ki je krošnjo nosil in prodajal robo na vatile, si zida hišico na severni strani terga, eno leto preden sem jaz bil na Vačah v službi. Za klet (kelder) je bilo treba kopati in dokaj zemlje premetati, ki sem je še našel cele kupe poleg zida. Poglavitén del te zemlje pa so bili razdrobljeni ostanki okamnjenih rib.

Nevoljen in žalosten sem bil, da so nevedni delavci s krampi tako razdrobili zanimive ostanke povodnih prebivavcov, da razun glav cele ribe ni bilo ugledati. Glav pa in ustnic razne velikosti sem bil obilo nabral, ki sem jih bil domoljubnemu gosp. Janezu Kersnik-u, bivšemu učitelju naravoslovja v Ljubljano poslal.

Sme se soditi po tistih ribjih glavah, da so cele ribe tehtale 10 do 20 liber. — Kjer so zdaj Vače, je nekđaj bila velika shramba vode, verh ktere so lahko čolni plavali. Južno steno te shrambe je že davno zglodal nepokojni zob časa.

Jezera s podzemeljskimi odtoki, kakoršno je cerkniško, ki se dá v kot spraviti (to je, s peticami), narašajo in upadajo po meri vodenih nastopov in odstopov. Kadar so te baže jezera polne, ribe veselo po njih plavajo, zakaj nad seboj gledajo môdro nebo, pod seboj imajo gladke zelene travnike; al z odtokom vode jim tudi odteka veselo življenje. Takrat, da svoje življenje ohranijo, kar urno in nemudoma plavajo ter se zgnetajo kupoma v jame in studenčne globine, kjer v tesni ječi pogostoma mora slabša sestra krepkejši svoje meso in košice v hrano prepustiti, da dočaka vnovič vodenega nastopa, ki jo reši žalostne tamnice in ki jo vzdigne na krasno, veselo in prostorno planjavo.

Na Vačah v studenčni globočini željno čaka množica rib, kdaj se bo vodena ravnina do njih vzdignila in jih rešila smertne ječe. Al voda ni več do tiste višave dospela, studenec tudi v globini vsahne in ribe poginejo glada. Vek za vekom memo derči, ribje trupla, dasiravno niso umetno bile maziljene, se gnjilobe ubranijo, dokler jih poslednjič ne razkosi nevedna hlapčonska roka. Berž ko ne bi se v kletu nove hišice kak okamnjen košček ribjih ostankov še našel, če bi koga mikalo ga pogledati, zato zapustim to okolico in hajd s tovarši dalje po Savi!

Ljubljanski kerčmar pa ni bil kislá glava; on jame di-jake k petji nagovarjati. Neutegoma se skobacá neki modrični sin v ladji na sod ter kaj ugodno prepeva pesem od Kamenčanov. Kamenčanom, ki so se tudi v ladji po vino peljali, in jih nismo poznali, ni nedolžna pesmica nič dopadla, temveč so se togotili, in ako bi kerčmar ne bil zagovarjal pevca, bi jo bil skupil. Pač ni vredno se jeziti, če kdo za kratek čas zapoje kako staro pesem, ki ni brez solí; ali pa če kdo pové kako smešno povedko starodavnih časov, iz ktere se zvé kaka okrajna šega. V tej zadevi mislim, da so Šebrelanci bolj modre glavice, ki mi ne bodo zamerili, drugač bi rajše molčal, če povem povedko, ki sem jo slišal na Tominskem. Ta povedka pa tudi ne utiče zdanjih Šebrelancov, temveč nekdanje stare stare predede, ki so še hlače nosili pod kolkom na dolgim jermenu.

V tistem kraji so ljudje — tako se pripoveduje — dokaj časa terpeli ko černa živina, kadar so derva nosili navzdol po dolgi stermini z visokega Purezna. Nekega dné, ko sonce pripeka, da ptički zevajo in se ogreva ležerčna okrog svojih lukinj, se dolga versta z dervmi otovorjenih noscov po stermini stezi pomika in tekó jim ko grah debele kaplje z obrazov; kar nenadoma tistega, ki spredaj korači vès zgerbljen pod težkim brunom, kača piči v peto. On peto hitro zmakne, pozabši na breme, ki mu znad ram smukne ter zderči v dolino. Tovarši to viditi, pomečejo derva osupnjeni od sebe, ki zaropotajo urno tje doli, kamor so jih nesti mislili. Vsi kmali ga prašajo, kako je on to reč znajdel; on pa, nekoliko z nogo otrešaje pokaže pod germ rekoč: „Tam-le je bila neka bezalka, ki me je v peto zbodla, in zato sem opustil bruno znad ram“. Vredna je — rečejo vsi — da je poišemo in da jo vsaki hvaležno poljubi, zakaj odsihmal bomo namest silnega truda z dervmi le igrali. Vsujejo se okrog germa ter hrepené bezalko pristojno poljubiti. Pa le tisti, ki so najbolj silni bili, so se je dotaknili, preden je ušla. K sreči so pa tudi tisti ko ščet gosto in terdo brado imeli, da jih ni bezalka poškodovati mogla.

Ladja mirno dalje plava memo Zagorja, kjer se premog koplje. Ako tû pazljivo spodnjo stran premoga, ki je iz najposlednje lege, pregleduješ, boš najdel marsikako polžarco povodnih polžev, kar te tudi močno opominja nekdanjega jezera. Pa tudi to drobtinico naj drugi bolj olišpajo, kajti meni se mudi hitro naprej. (Dal. sl.)

Reki isterski.

Hodiš kako puž na stožer („stožer“ drevo sred stoge). Žgati rog kemu (Jemanden grosse Verdrüsslichkeiten machen).

Se pôstin, kako miš u kope (Prav nič).
Na Stipanju daž, malo žita.
Na Ivanju daž, malo vina.
Na Mladinci daž, malo žira (Obst).
Ni kuće ni prikučišća (Zugehör zum Hause).
Ki se z vinom opije, se strezne; a ki se s kruhom, težko.

Ženska dota pride na vrata nutra, a gré na okno vanka.
Če vanè prenoča, vuk poje.

Još nisu Turci priko Učke (še ni taka sila).

Na Svečnice dan, zima van;
To je laž, reče sveti Blaž.

Gnoj v dvoru, beči v zaporu malo koristu.

Žrebetu se stavi ča cerlenega okolo vrata, da mu ne more nijedan uroke stavit. (Vražá).

Hvala Bogu i Božiću,
Dok je kruha u košiću;
Do Božića tak, tak,
Od Božića joh, joh.

Voljin svoje grible (razdert kraj), nego tuji célaš (ravna zemlja).

Bolje je, ča pasà (teče) čez drop (Weintreber), nego čez potok.

Za vsaku malu stvar nevalja kolače méšit (Ne za vsako malo stvar se serditi, kregati).

Joh onemu, po kem se drugi čuvaju! (Po nesrečnem se drugi nesreče varujejo).

Pri meni je vse jednako: ali svetak ali petak (Na praznik si ne morem nič boljega pripraviti). J. V.

Národne pesmi Hotenske okolice.

Zapisal Lovro Slanov.

Svatom.

Ljuba družba prosim vas,
Da bi mi dovolili
Eno pesem peti od vas,
Da bi se veselili.
Dans ta dan
Nam je zbran
V veselje dan!

Pa vsi drugi mi okrog,
Moramo ga piti,
Saj ne gremo pred odtod,
Dokler je kaj v pipi.
Ženin naš,
Daj ga en glaž,
Saj ga imaš!

Ljubi ženin J— ti,
Le poglej nevesto,
Kak lepo pri teb' sedi,
Naj bo vselej zvesta!
Lepa je,
Luštna je,
Pa tvoja je!

Bota le en čas na svet,
Le lepo živita;
Kadar zvon pokliče vaj,
Da svet zapustita,
Vam Bog daj
Zanaprej
Presveti raj!

Ljuba nevesta J— ti,
Vinčka moraš piti,
Da tvoj ženin dolgo ž'vi,
Moraš ga ljubiti.
Ne žaluj,
Le zapoj:
In! J— moj!

Le podaj nji zdaj roko
In se z njo pobrati,
Samo ta zdaj tvoja bo,
Moraš jo štirati.
Božja stvar,
Žlahen dar,
Zakonski par! —

Dopisi.

Na Dunaji 12. majnika. Б. — Na politiškem obzorji se spet hudo h hudi uri napravlja; toda kje bo prvič zagromelo, Bog sam vé. Kažejo proti Laškemu, kjer siloviti Garibaldi iznova ogenj vnema; kažejo pa tudi proti Turčiji, kjer se jim „bolni mož“ že preveč smili in bi ga berž ko ne raji danes kot jutri popolnoma ozdravili; slednjič pa je tudi Nemčija v nevarnosti, ker, kakor pravijo, Napoleon že nemške zadeve „študira“, in se že tudi piše, da je imenitnega moža do severnih vlad poslal, ž njimi se vé da proti Nemčiji zavezo storiti. To so imenitni kraji, kamor zdaj pogostoma kažejo in od kodar se je hude ure bati; al priti zná še marsikaj družega na versto, preden bo za une pripraven čas. Zares, nikdar ni vladam bolj premišljevatí treba bilo tisti svetopisemski rek, ki pravi: „Danes

njemu so v teh pokrajinah samo Syginni¹⁾ znani. Še le „olympia centesima decima quarta haec gens (Gallatarum) primum Graecis innotescere coepit“ piše Diodor sikulski.²⁾

V Thracio so še le iz Gallie Kelti prišli in sicer 360 — 335 pred Kristusom.³⁾ V oni dobi so se začeli kervavi boji Vlahov s Slovani kraj Dunaja, o katerih Nestor govori. Te silne keltske trume so velik del Slovanov pregnale nazaj čez Karpate iz panonskih ravnice.

Do tega rezultata je tudi prišel učeni prof. Vaniček⁴⁾ pisaje, da so keltske trume, ktere so prek Rena se vlekli proti noriškim in karnskim planinam, in one, ktere so čez Kras pod imenom Skordiskov in Tavriskov vihrale proti hemskemu polotoku; Slovane rivale deloma nazaj čez Karpate, deloma tudi proti jugu čez Savo in Dravo. Za Rimljanov jih še nahajamo od blatenskega jezera do virov Save in od cerkniškega jezera do cetinske gore. Ne tajim, da so vmes tudi utegnile betve keltskih ljudstev stanovati, posebno po planinah koroških in gornje-štirskih. Topuski napis „Vidae solitanae sacrum“ tudi prof. Vaniček spoznava za slovenskega, in mu služi za dokaz, da so še za Rimljanov Slovani stanovali v Panonii. Južno od Dunaja tudi je našel sledove Slovanov ostroumni dr. Hahn, in ime postaje Pultavia (Pultava), ktera je stala pred Petovom, je tudi po Hahn-u čisto slovensko.⁵⁾ (Dal. sl.)

Potovanje dijakov v Karlovec.

(Dalje).

Kmali, ko zagorske vrata na desni strani Save pustimo, so tudi brodniki naši bolj resnobni in nad Prusnikovim tokom omolknejo, se odkrijejo in glasno molijo. Nekterih brodnikov jezik kaj rad kletvinske besede izgovarja in dasiravno so te baže ljudje blizo čiste vode, vendar marsikteri njih usta izmivati zanemarja. Ker sedaj nismo vedli vzroka njih pobožnosti, smo se čudili in nekaka groza nas je obhajala. Sklenivši molitev nam velé se v sredo ladije spraviti; potem zgrabi čversto vsaki svoj drog, nakrenivši ladijo v stermi, v terdo skalo vsekani tok, po katerem, ko se nemilo potrese, ko ptica naglo smukne. Zdaj še le vemo, zakaj so brodniki molili; bali so se namreč, da bi se ladija ne razdrobila, in ker je cela ostala, je tudi veslarska družba ohranila stare navade. Večkrat sem premišljeval, kakošen je tisti duh pobožnosti bil, ki je vse brodnike hipoma spremenil v goreče molivce, pa je precej spet zginil. Ne vem, če taka pobožnost zavolj strahu kaj več veljá memo plesavske pobožnosti. Naj se prederzmem o nji nekaj povedati. Nekaj Primorcov se z obljubo zavezuje, da gredó na božjo pot, in se rešijo svoje obljube, da plešejo na čast Materi Božji. Tudi so zato pred nekoliko leti imeli posebno plesise, vendar pa zdaj tudi temu plesu klenka. Da bi mu odklenkalo do čistega! V Litihu in v Ahnu so leta 1504 plesavske družbe s svojim plesom zelo nadležvale cerkve; zares je bila to velika sitnost.

Dolgo dolgo so nam že prijazne zvezde svetile, preden naša ladija priplava do kerškega broda, kjer smo prenočili. Po večerji trudni brodniki poležejo po slami, mi pa po terdih klopéh, kjer bi se bilo v tisti blaženi dobi dalo po gosposko spati. Miloserčna natakarca pa, ko veslarji pospé, nam prinese polno naročje blazin, ter jih nam poklada pod glavo. Koj potem pa se terdo spanje kot Adama o stvarjenji Eve tudi nas polasti, dokler nas zjutraj ne predrami nadležni stoterni „živživ“ kranjskih pa štajarskih vrabcov. Hitro zdaj ustanemo, ter se, ko bi trenil, napravimo, zakaj dijaku ni treba pred sercalom dragega časa

zgovovati in po šivankarsko lás svedriti in jih v papir zavijati, ter jo pobrišemo do kerške vasi, kjer smo zajterkovali.

Tù smo bili nakanili memo Mokrić čez Samobor se peljati. Nekterim tovaršem je bil Samobor še popred znan. Sonce je kaj močno prigrevalo in po cesti se je okrog voza prah valil kot dim okrog ogljarske kope, zato sklenemo naravnost čez visoko goro, dasiravno so nam vsi prelazi s stezami vred v tej okolici popolnoma neznani bili, jo v Karlovec pomeriti.

Dovoli mi, dragi bravec, da nazočemu potopisu, preden Kerko prestopimo, pristavim kratek popis Mokrić in Samobora.

Mokriška okolica vsakemu popotniku, če ni drenavega serca, mora dopasti. Tù se glas, če tudi manj glasno zakričiš, kakor je v trojanskem boji ranjeni Davor (Mars) kričal, po treh slovenskih deželah odmeva. Oj! to je veselje! Poslopje mokriške grajšine je zares ponosno in sprejemlja miroljubne goste le iz ene strani v svoje naročje; ako so pa prihodniki sovražni rogovileži, se z verigami most, pod katerim je globok jarek, potegne čez vrata in sovražna derhal kmali odnese peté. Pred mostom sem takrat vidil dvoje verb žalostnic kaj veselo rasti. Njune pretenke vejice so čarobno visele z visokih verhov do tal, kot dolgi zalo počesani lasje krasne divojke. Tù najdeš dokaj obsenčenih sprehajališ, ki jih umetno zaljšajo mnogoverstne cvetlice. Verh lepe okroglaste vinske gorice stoji vinski hram, v katerem je sod brez obrocev. Sod pa je čveterovoglat; miza bi v njem stala, in tarokisti bi lahko složno kralja kličali. Kadar je poln, se pač v njem godí dobra kapljica za oživljati stare kosti!

Sloveči kralj Samo je v začetku 7. stoletja združenim kranjskim, horvaškim in štajarskim Slovincem vladar bil. Morebiti je mogočni knez, dasiravno zgodovina ne pové, pod katero gomila počivajo njegove kosti, ravno v Samoboru stanoval in se po njem to mesto zove še dandanašnji tako. Takrat tudi tù ni bila za krojače slaba doba, ki so neutegoma šivali franškim poslancom kralja Dagoberta obleko po slovenski šegi; drugači bi jih mogočni Samo ne bil pustil čez prag svoje sobe. Ako je težko se ogerniti s sukno, ki je vrezana po šegi ptujega naroda, bogme! je še težje oblačiti domače misli v ptujo obleko.

Ne vém, kako je takrat serce bilo Dagobertovim poslancom; meni, vém, da je straha trepetalo, zvedši približaje se mestu, da bo treba potni list, ki ga nisem imel, tukaj pokazati. Že sem vidil, kako me bo vradnik sterma pogledal, kako se bo nepriljudno zaderl in kako se mu bo za nekaj palcov pretegnil obraz, na me razsipaje obilen zaklad razzaljivih psavk, ki se menda še pogrešajo po naših slovarjih. Celó vroče mi je skoraj prihajalo, mislečemu, da bi utegnil s posebno častjo, ki pa nisem hrepenel po nji, klempati do svoje domače gosposke zastran potnega lista, ko sem bil že tako truden, da sem komaj ного memo noge premikal, in se mi je že skoraj vsaki droben kamniček predebel zdel, čez ktere ga je bilo treba stopiti.

„Korajža veljá!“ — rečem sam sebi v tej tesnobi in grem z nekako posiljeno serčnostjo v mesto, kjer kmali zagledam množico gosposkih ljudi se živo pogovarjati. Približevaje se jim se spodobno odkrijem; kar se neki gospod na me ozrè ter me prijazno pobara: kdo da sem in kam da grem? Na vprašanje mu lepo odgovorim; on pa mi prijazno odgovori: „srečno!“ — in vse je bilo s tem opravljeno.

Poln veselja, da se je ta reč tako po sreči mi sversila, sem še tisti večer enmalo dalje popotval, zakaj serce mi ni bilo več težko in tudi noge popred, težke ko svinec, so mi bile zdaj lahke kot pero.

Ta prijazni uradnik mi je potem še večkrat prišel na misel, in kakor se je lani po časnikih bralo, želi resnobno tudi naša visoka vlada, naj bi se uradniki v vsem tako obnašali do ljudi, da si naklonijo njih zaupljivost. Čast tistim, ki to storé! zakaj oni ljudem, pa v resnici tudi sebi več

¹⁾ Herodot, 5, 9. ²⁾ Diodor. Sicul. lib. 27. ³⁾ Pausan. „Grac.“ X. stran 750. Mannert „Germanien“ stran 494 — 495. ⁴⁾ Vaniček „Programm des k. k. Gymnasiums zu Vinkovce“ 1854 stran 5. ⁵⁾ Dr. Hahn „Albanesische Studien“ str. 239.

koristijo, kakor morebiti sami mislijo. Nečloveški uradniki pa, ki mislijo, da svojo službo takrat najbolj opravljajo, kadar po sekiricah oštevajo ljudi, ki mnogokrat neslano in nezabeljeno uživajo in tudi včasih namesto kupljenih materne podplate tergajo, da le morejo dati cesarju, kar je cesarjevega, — taki, rečem, pa tudi toliko pokvarijo, da ni moč povedati. Zoper terpinčenje žival so posebne družbe; zoper terpinčenje ljudi bi družbe tam malo opravile, kjer velika postava svete vere ne velja: „Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe“. Za trinoge te baže bi se le lek morda najdel, ako bi jim nenadoma v roke prišel kak imeniten in blagodušen gospod v obleki revnega kmeta. Kar je vertu ograja, to so človeški družbi postave; pameten jih toraj spoštuje; al iz postav se ne sme le strup serkati, temveč bčelice se morajo v tej zadevi posnemati, ki umejo nabirati po cvetlicah vsake verste koristnega vozka in sladkega medu. Ako bi bil samoborski uradnik nečlovešk merzoljud, bi bil mene takrat prišteval ljudem nevarnega značaja in iz postave bi bil on toliko natlačil strupa, da bi bil mene v njem napol ugonobil. Ker je pa bil mož v tej zadevi bčelici podoben, me je razveselil z umnim in prijaznim obnašanjem in mi okrepčal trudne ude, da sem jo, kar sem že opomnil, pri ti priči iz Samobora še dalje odrinil.

Kmalu gredé zagledam na desni strani pota malo in snažno hišico, poleg ktere je milo šumljal majhen potočič, in tu sklenem prenočiti. Za večerjo je bilo obilno sladkega mošta in okusne pečenke. Po tem se spravim spat. Al opolnoči me preskerbni kučegazda prebudi in bara: Ali sem kaj žejin? Jaz ga lepo zahvalujem, da je tako skerben; al on nič ne poslušá, temveč zbeži in urno prinese poln verč mošta, ki obema kmalu zopet oči zatisne do belega dné. Komaj ustanem, že prinese gospodarica ručak na mizo. Bila je, ako se še prav spominjam, verla Teržičanka.

V tej okolici je dnar takrat zares teknil; zakaj za večerjo, polnočno pijačo, posteljo in za ručak sem tako malo plačal, da bi se v Ljubljani v kavarni pri kavi skorej ne upal družega rožička vgrizniti, ako bi več ne bilo v žepu, kakor sem takrat potrošil.

Kakor sem že omenil, smo s tovarši bili sklenili, po celi novi in neznani poti iti v Karlovec; toraj zapustimo kerško vas, prekoračimo most in gremo kar veseli po kolovozu med poljem, kjer nas ne nadležva cestni prah. Konec polja dotečemo vinorejca, v borno pertenino oblečenega, ki je ravno šel v svoj vinski hram pokušat, ali bo kaj dobra kapljica, da mu prelití pot in obilne žulje poplača.

Mož se kar nič ne obotavlja v naši družbi deveti biti, ter vedčen poprašuje, s čem da se ukvarjamo. Neki tovarš mu šaljivo natvezi, da smo čevljarji, ki umetno izdelujemo prečudno zalo obutev za teržaške gospé ter jih z žido šivamo. Mož, prost vsake zvižaje, nas kaj debelo gleda in si šteje v posebno čast kramljati s takimi mojstri.

Kratkočasovaje se pridemo do vinskega kleta, in on nas prisili se usesti poleg njegovih sodcov, iz kterih ne neha natakati z nekoliko odkrušenim verčem, dokler ne obesi tistemu norčave opice za povračilo, ki mu je bil popred natvezil kocastega medveda.

Dolencem gré hvala, da so v svojih vinogradih, kadar terta kolikaj obrodí, skoraj preveč gostoljubni, in če je ptujec kak reven muharnik, se mu kaj lahko pripetí, da pozabi, kdaj sonce zahaja in da ne najde lahko vrat. Dobrovoljni možiček nas s pijačo dobro pogosti, pa tudi črni kruh bi se nam ne bil uperal; al škoda, da on ni za nas vedil, da ga je bil le sreden hlebček seboj prinesel. Ob odhodu mu kaj hvaležno želimo, da bi mu terte vselej rodile obilno grozdja z debelimi jagodami kot kurje jajca; al on deržaje v roki poln verč nas vedno kliče nazaj v hram, mi pa smo mogli terdovratno preslišati njegovo prijazno vabilo.

Zapustivši kranjske vinograde gremo ročno bolj in bolj k rebro čez Stojodrago, kjer so sém ter tje naseljeni zedinjeni Gerki, in potem čez samotne pašnike, kjer ni bilo

takrat nobene čede viditi, pa tudi ne slišati glasú kakega pastirja. Mislili smo, kadar prihrpemo na berdo, da bomo gotovo vidili horvaške vinograde, zelene travnike in plodnosne njive; al zmotljiva domišlija nas je hudo vodila za nos. Pridši na verh berda, stoji zopet pred nami drugo še večje berdo, kjer ni oko zapazilo ne pašnikov, ne lepih livad, ne žitnih njiv in tudi ne najborniše kočice, temveč gosti črni gojzd nam široko nasproti gleda. Poslednji sončni žarki ravno ugasnujejo po černo-zelenkastih verhih visokih smrek; večerno petje drobnih ptičic potihuje in iz horvaških in kranjskih nižav se snujejo cele jate črnokrilastih in s pepelno-sivkastimi jobcami ogerujenih vran, ki se nad nami vertijo v prostornem kolobarju. Skoraj bi mislil, da črnokljunke vražijo vremensko spremembo, zato pridejo nocoj, da si poišejo suhega prenočišča med gostim smrečjem, pa tudi se mi pozdeva, da nas hočejo šaljivo popraševati: „No modric sinovi! pod katero hojo ali jelko bote spali in kje si bote nabrali drobnic za večerjo?“

Sitni vihar čmernih skerbí se sicer nerad zaletava v veselo družbo mladih učencov, vendar nas željno namerja zdaj dobiti v svojo pest, ko se čedalje bolj mračí in se bliže pomikamo po vsaki stezi tamnemu gojzdu. Pregovor je: kader je kdo v kaki stiski in se srečno reši, da se je zjutraj prav prekrizal; tudi mi smo se bili menda prekrizali, zakaj ravno pred gojzdom ogledovaje okrog sebe zapazimo v bregu čepéti leseno bajtico in se kar urno do nje potrudimo.

(Konec sledí.)

Nove knjige.

* Ravnokar so prišle v Celovcu gosp. Cegnarjeve pesmi na svetlo pod naslovom „Pesmi. Zložil France Cegnar. V Celovcu 1860 natisnil J. Leon“. Zbirka obsega blizo 100 daljših ali krajših poezij, večidel izvirnih, med kterimi nahajamo obilo takih, ki nam niso bile že pred znane, ampak so zagledale še le sedaj beli dan. Reči moremo, da je zala knjižica res v slavo slovenskemu pesništvu. Tema, ki si ga g. Cegnar za popev izvoli, izpeljuje vselej tako dosledno in mično do konca, in jezik mu teče v izmotovanji njegovih misel tako gladko, da se vse snuje, kakor pravimo, „samo po sebi“. In ravno zatega voljo je v Cegnarjevih pesmih vse jasno in lahko umevno. Pa tudi spodtikljive niso njegove pesmi na nobeno stran. Ker v politiko ne sega, mu cenzura nikjer ne more do kože; ker ne popéva zaljubljenosti in nikakoršne druge prešernosti, jim bo tudi najtanjši moralist mirnega serca podpisal svoj „exequatur“. Tako bo šla Cegnarjeva knjižica brez vse overe križem sveta, pa svesti smo si, da bo povsod sprejeta z veselím „dobro došla!“ in menda tudi tisti, na ktere je na 84. in 85. strani spustil „pušice“, se ne bojo hudovali nad njim, ker to je le „obligaten“ nameček naših sedanjih slovenskih pesnikov, odkar je Prešern svoje zabavljice spustil po svetu. Natis knjižice je ličen, sicer ne celó brez tiskarnih pomot, pa dosti jih ni; največja je le na 79. strani, kjer je v 7. verstici odzgoraj izpušeno par besed, namesto „In pesek, kamnje v voz metala“, beri „In prah in pesek, kamnje v voz metala“. Gosp. Cegnar je v oklicu svojih pesem obljubil, imena naročnikov natisniti, kterih pa ne nahajamo zdaj v natisu. Ker za gotovo vemo, da mu nekteri gospodje, ki so nabrali veliko množico prejemnikov, niso hotli poslati imenika svojih nabrancov, ni gosp. izdatelj kriv, ako v tem ni spolnil obljube. Mi za svojo stran pa tudi rečemo, da nam celó nič žal ni za to, ker taka „konskripcija“ ni več za naše sedanje čase; ali je Peter ali Pavel naročnik, to nam je vse eno, — da smo le z blagom zadovoljui, ki nam ga je podal izdatelj. Sicer pa smo terdno prepričani, da bojo Cegnarjeve pesmi še gotovo veliko več bravcov imele kakor bi jih nam bil imenik naročnikov skazal. Ako je gosp. izdatelj dal še veliko več iztisov napraviti, kakor se

gold. srebernega dnarja v ptuje dežele. To je velika zguba za državo. Pa ta zguba ni še sama, tudi mnogotere bolezni pri živini so nasledki pomanjkanja soli. V našem cesarstvu so leta 1847 našli 47 milij. živine, koja soli potrebuje, naredili so pa le 112 tavžent centov soli za živino, — tedaj na eno živinče leto in dan ne pride več ko osem lotov soli! Potrebuje pa na leto konj 10 funtov, goveje živinče 12, če se pa pita (debeli) 15 funtov, prase 4 in ovca 3 funte; — po tej meri bi mogli narediti za vso živino našega cesarstva 3 milijone in 180 tavžent centov živinske soli. Kako malo se pa za živino soli porabi, spričuje to, da še tistih 112 tavžent centov pripravljene soli niso poprodali. Zakaj pa ne? — zato, ker je predraga. Kmetijska družba je kupila pred nekimi leti 50 centov živinske soli v Halein-u. Tam je veljal cent 2 gold. 47 kr. srebra; vožnina je znesla 2 gold. 28 kr., tedaj je cent prodajala v Ljubljani po 5 gold. 15 kr. To je bilo preveč kmetu, kteremu še dostikrat za kuho soli manjka.

V solnicah znašajo stroški za cent soli 32 $\frac{1}{2}$ novih krajc., 52 $\frac{1}{2}$ novih krajc. velja pa encijan in ogeljni prah, ki se s soljo meša, da se iz kuhinske soli napravlja živinska. Ker vlado stane cent soli le 48 novih krajc., je očitno, da terja pri vsakem centu 2 gld. 8 kr. nov. dn. dobička. Ko bi se vseh 112 tavžent centov živinske soli poprodalo, bi imela vlada na leto 232 tavžent 960 gold. dobička. Ko bi se pa toliko soli napravilo, kolikor je vsa živina našega cesarstva v resnici potrebuje, to je, tri milijone in 180 tavžent centov, in ko bi se pri centu le 50 krajc. dobička jemalo, bi dobila vlada 1 milijon in 590 tavžent gold. dobička, in živinska sol bi na mestu, kjer se dela, le 1 gold. 34 krajc. novega dnarja veljala.

Druga overa pri živinski soli je to, da se ne prodaja povsod po enaki ceni. Kmet, ki je daleč od solnic, mora sol veliko dražje kupovati, ker vožnina veliko znese. Enakopravnost terja, da bi se v vseh deželah živinska sol po enaki ceni prodajala, kakor tudi tobak, ki je povsod po eni ceni. — Ker je nizka cena soli za povzdigo živinoreje ravno tako imenitna kakor za povzdigo državnih dohodkov, podpira gospod Ambrož predlog podružnice radoljske in zbor sklene, naj se sl. ministerstvo še enkrat prosi za cenejšo živinsko sol, in da bi se povsod po enaki ceni dobivala.

3. Ker kmet po deželi ne more lahko dnarja na posodo dobiti, ali pa mora velike obresti plačevati, svetuje radoljska podružnica, naj bi se dnarne hranilnice po deželi napravile. — Gosp. Ambrož meni, ker je malo dnarja po deželi, bo tudi malo zaloge v hranilnice prišlo, tudi pomanjkuje takih oseb, ktere bi se brez plačila s hranilnicami pečale; kadar bodo nove soseske ustanovljene, se utegne ta reč morebiti sprožiti. Ljubljanska hranilnica ima dosti dnarja za posojila — pravi dalje — tudi je njena dolžnost, kmetom pomagati, ker tudi iz kmetov dosti zaloge dobiva. Da pa rada na kmete ne posojuje, je to krivo, ker kmetje obresti (činžev) ne plačujejo v pravem redu ali celo ne; to pa ji dá veliko opraviti, preden izposojeni dnar izterja. Tudi pri cenitbah gruntov in pri prodaji ne more ljubljanska hranilnica pričujoča biti, ker ji takih mož po deželi manjka, ki bi te opravila prevzeli. Gospod Ambrož svetuje, naj bi podružnice kmetijske družbe po deželi v tej zadevi kmetom kaj pomagale; dobro bi bilo, ako bi se ustanovile take vodila, kako bi bilo mogoče to napraviti. Zato naj bi se izvolil poseben odbor, ki bi te zadeve po dogovoru z vodstvom tukajšne hranilnice v red djal. Zbor poterdi ta nasvet in gospod predsednik izvoli v imenovani odbor gospode: dr. Bleiweis-a, dr. Ahačič-a, Guttman-a, Ambrož-a, dr. H. Costa in dr. E. H. Costa.

4. Pravi podružnica radoljska, da reke in hudourniki velikokrat škode napravijo, in da bi bilo potrebno, ako bi se ob bregovih vsako leto enkrat trebilo, in da bi se prepovedalo, derva ob vodi skladati. — Gospod Ambrož pravi, da te opravila spadajo v soseskino gospodarstvo;

tedaj bo tudi to soseskinim predstojništvom priporočeno. Zbor poterdi to.

Ložka podružnica

želi 1. naj bi se oklic mlinarske postave ponovil, ker mlinarji mere prav ne jemljejo, — 2. naj bi se oprosteno od poštnih mark za podružnice zadobilo, ker one nimajo dnarnic, da bi poštno marke plačevale, kadar pišejo kaj odboru kmetijske družbe v Ljubljano, — 3. naj bi se, po nasvetu gospod Dragotina Hojker-ja notrajskim povodnjam v okom prišlo po trebljenji jarkov, požeravnikov in družih lukinj cerkniškega jezera — naj bi se do velike golobine struga prekopalala in podzemeljski vodotoki razširili. Vse to delo naj bi visoka vlada na svoje stroške prevzela, in zvedene umetnike tje poslala, kteri bi pregledali, kaj se ima storiti.

Gospod Ambrož razklada, da je za vse te potrebe družba že prošnjo položila sl. deželnemu poglavarstvu, — da je tedaj treba čakati, kadaj da bo rešena.

Podružnice z Vipave, Novega mesta in Trebnja se edinijo v eni prošnji za odvernjenje novega vinskega davka in pravijo, da so svoje prošnje Njih eksc. gosp. deželnemu poglavarju grofu Chorinski-mu sporočile, v kterih je dostojno dokazano, kako težaven bi bil ta davek za naše kraje, ker ima kmetovavec malo živeža in si mora s kapljico vina to nadomestiti, kar mu jedila primanjkuje. Gosp. Ambrož pravi, da se imamo že za veliko dobrot visokemu gosp. poglavarju zahvaliti, ktere so Njih ekscelencija naši domovini skazali, in zato moramo upati, da bojo tudi to prošnjo radovaljno in krepko podpirali. — Njih ekscelencija odgovorijo, da je že v tej zadevi se nekaj zgodilo, ker je novi vinski dac do vseh Svetih 1861 odložen.

Novomeška podružnica svetuje, naj bi se učeniki ljudskih šol brez takse in brez letnega plačila za ude kmetijske družbe volili, ker zamorejo veliko v šolah za kmetijstvo storiti. — Zbor je poterdil ta predlog proti temu, naj bi podružnice take učenike odboru kmetijske družbe na znanje dale.

Zadnjič oznani g. Ambrož, da je grajsinski oskerbnik gospod J. Magister iz Dvora dve gospodarske rajtengi pretečenega leta od boštanske grajsine iz Dvora poslal, ki se v pisarnici kmetijske družbe vsaki dan lahko pregledajo.

(Dalje sledi.)

Potovanje dijakov v Karlovec.

(Konec).

V samotni bajtici najdemo druge ljudi: mladega Vlaha (Gerka) in njegovo ženo. Mož je ravno gnal v hlev majhno čedo koz, pa prešički so tudi že ležali pod posteljo, spod ktere plašno planejo, ko se truden tovarš terdo vsede na njo. Lahko bi kdo mislil, da smo zašli v kočo divjakov. Marsikaj se je tu pogrešalo, česar je drugod v obilni meri; pa smo tudi nekaj našli, česar se v predragih in blišobnih sobah le poredkoma najde, to je: dvoje preblagih sere moža in žene, kterima je sijala iz obrazov resnična poštenost brez zvijače in hinavšine.

Ko moža vprašamo, ali bi hotel iti nam do perve vasi skozi gojzd pot kazat, on kar vesel skoči, se preobleče v bele, ozke, suknjene hlače, si noge omota v bele onožke *) in priveže skorej na pol nove opanke, verže pisano torbo čez ramo pa klobuk na glavo in glej! junaka pred nami ravne, čverste in krasne postave, da si ga lepšega misliti ne moreš. Gospodinja pa v tem nas prijazno postreže z dobrim vinom. Bila je žena lepolična in bistrega pogleda; pisani čveterovoglati predpas, ravno tiste robe kot torba njenega moža, ji je segal do kolen, zobje se ji bliše kot slonova kost, v kitah po podobi česnjevih strokov jo dovelj vpletenih košic. V posebnih okolišinah se pa košeni

*) Onožek = Schuhfetzen.

kinč namestuje s svetlo rudnino, tudi srebernim in zlatim duarjem.

Ako bi kdo to preprosto Vlahino v samotni bajti preoblekel v zalo gosposko obleko, bi utegnila med mestnimi gospodičnjami biti kar je solnce med zvezdami.

Veseli vodnik otovori okrog sebe naše culice in cela družba ga pohlevno nasledva po temni in s koreninami prerašeni stezi. Dasiravno nese kot tovorna žival, mu je vendar pot le igrača; za nas pa, ki se spotikamo nad vsako korenino in jo še serdito bercamo, je bila kar huda muka. Kadar pa le dolgo tavamo in tavamo, zaslišimo dobro daleč pse lajati, in vodnik naš, misleč nas razveseliti, reče: „Več se čujejo cucki iz Horvaškega“. Al nas je ta napoved še le prestrašila, ko smo prerajtovali, koliko poti bo še treba storiti. Neki tovarš celó žalosten pade pod bukev, rekši, da kar več ni gospodar svojih kosti zavolj truda in hude žeje; pa tudi cela družba bi takrat ne bila očitala kupčije traciškemu kralju Lizimahu, ki zabarantá v neizrekljivi žeji svojo kraljestvo za požirek merzle vode.

Nezmerno žalostna položi Agar svojega sinka pod drevo, ter jokaje odide, da bi ga ne vidila žeje umerati; angelj božji pa jo razveseli ter ji pokaže vodnjak; tudi naš miloserčni spremljevalec angelju enak, zvedši, da nas terpinči žeja neusmiljeno, nam pové, da smo blizo vode, samo da bi jo bilo moč s čim zajeti, ker je v globoki jami. Pa kar ročno nas tjé odpelje, in ko vodo zapazimo, se eden urno navpik k vodi nagne, dva pa ga za noge deržita ter ga spustita do vode, dokler se je ne naserka do dobrega. Tako smo se zaporedoma vsi napili hladne vodice. Ako bi bil med nami kak trebuhar, bi bil mogel pa več časa žejo terpeti, podoben lačnemu Tantalu, ki za jabelkom plava, pa mu spred ust v tem hipu vhaja, ko ga vgrizniti namerja.

Komaj pa žejo ukrotimo, kar jame želodec godernjati, da je skledica kave pa kozarec vina za celi božji dan in še velik kos noči vendar le preslaba postrežba za-nj. Da bi nevoljnega sitneža skoraj utolažili, pospešujemo pot na vso moč; al ko pridemo v kerčmo, zvemo v veliko nam bridkost, da sta le hlapec in dekla doma in da nimata celó do nobene jestvine ključa. To našega vodnika močno prestraši, zato hitronožen kakor sernjak, če tudi ljudje že spijo, leta od hiše do hiše, da nam kaj jesti dobí, se kmali verne veselega obraza in pove, da je nam poskerbel večerjo in posteljo.

Berž gremo ž njim vsi zadovoljni, in kmali stoji na mizi velika skleda krompirjevih žgancov, po katerih smo z lesenimi žlicami kaj marljivo segali; tudi zabela s svečnim lojem ni takrat kar nič kazila sladú, in tako smo vsi enoglasno poterdili, da je glad najboljši sukač.

Domači se umaknejo in nam prepusté svoje mehke pernate postelje. Namest zagrinjal čez okno potegnemo deske iz lesene stene in prav dobro pospimo. Ko se zjutraj prebudimo, pripravimo zopet lesene zagrinjala med steno in se začudimo, ko sneg ugledamo. Zdaj smo še le živo spoznali, kako srečni smo bili, da se nismo bili podali brez vodnika v gojzd, kjer bi drugač bili primorani bili prenočiti, stradati in od potú premočeni po pasje zmerzovati; zakaj nihče ni imel kresivnega orodja pri sebi.

Kakor pobožni Tobija svojega zvestega spremljevalca domú se srečno vernivši popraša: s čim hoče plačan biti? prašamo tudi mi svojega za nas prav skerbnega vodnika zastran plačila, in ko se obotavlja povedati, mu prostovoljno toliko podelimo, da je bil kaj zadovoljen. On se prijazno poslovi ter radostno potuje skoz gojzd nazaj v svojo leseno kočico.

Učilnice res z raznimi vedbami obogatijo človeški um; al le preporedkoma tako požlahnjivo učencovo serce, kakor je požlahnjeno bilo serce našega zvestega vodnika, ki ni nikdar dihal med šolskimi stenami. Bilo mu je prirojeno dobro serce.

Temna noč natké zali beli pert in ga nam pregerne

tjé verh horvaških vinogradov. Na pernatih blazinah se dobro okrepčamo ter jo zjutraj urno naprej mahamo. Komaj pa nam spod nog zgine beli pert, kar stoji pred nami vinski hram enake barve. Tukaj zdaj namesto ptuje černorujavkaste kave poserkamo nekaj meric prežlahne tertne kapljice, s katero bi se vsaka kraljeva miza smela ponašati; zakaj bila je rumena ko čisto zlato, gibala se je urno in neutrudljivo v kozarcu v brezbrojnih iskricah in je prijetno ter okrepčljivo prešinovala vse člene celega života.

Lahko bi že skoraj „kraljeviča Marka“ zakročili, toda oči ne najdejo tukaj hrane, ko se po širokih ravninah megla napaja in čedalje višje kipí; zato nemudoma odrinemo, in komaj dospemo na cesto, ki veže Zagreb s Karlovcem, se vlije silna ploha, ki nas primora teči pod streho neke velike lesene hiše.

Naših kranjskih kmetov življenje ti je znano, dragi bravec! Dovolj mi, da kaj malega povem o horvaškem kmetiškem življenji.

V hišo stopivši pozdravimo domače z narodno zdravico „Hvaljen Bog!“ Omizje je bilo polno možakov, ki niso pili ne vina ne žganja, temuč tobak, da se je snoval gost dim po hiši. Po tleh je le — osmero zibelk stalo. Vedčni pobaramo: Ali ni kdaj kake pomote in ali vsaka mati dobro razločuje svoje dete? Pa so nam prijazno rekle, da se tega ni bati, in če katero dete zavolj glada joka, ga precej tista potolaži, ki ga prva sliši. Žene so ravno znašale ko pridne mravlje skupaj zamazano obleko za perilo; prijazno so med seboj kramljale in ena drugi pomagale, kar je nam mično dopadlo, kajti med ženskami, ki pod eno streho stanujejo, se kaj rada vojska uname. Po tem smo sodili, da so ženske po Horvaškem zanesljive in krotke, in če se kdaj kaj kuha med njimi, berž da takrat zakipi, kadar kučegazda kam odmakne pete. Najstariji je po navadi „kučegazda“, ki zapoveduje in ga cela hiša spoštuje. Da so ženske tu zares pridne, se popotnik lahko prepriča, saj skoraj drugač ženske ne sreča kot s predivom na strani glave, iz katerega gredé nitko slini in svedra. Ko te predice toliko sline potrošijo v prejo, ima pa tudi zato njih jezik manj delavnikov ko drugod.

Na posled, ko se ne prevedri, se pogodimo s kučegazdom za voz do Karlovca. Enako v sod natlačenim slanikom se na-nj zgnetemo; razpnemo svoje dežnike; vozotaj prisede in udari po konjih rekši: „Hajd ričko!“ in konjiči bežijo ko ptica po zraku. Ko bi ne bilo viditi drevja tik ceste, bi bili mislili, da nas delfini peljejo čez silno morje, kajti kolesa so neprenehoma do pest po vodi bredle. V kratki dobi pa smo na Banji pred mostom, kjer se od vsake živine odrajtuje mostovina. Turopoljci in drugi plemenitaši niso plačevali mostovine. Tudi dijaki se v tej zadevi štejejo v versto plemenitašev. Vendar pa nismo vedili, ali ta pravica le domorodcom ali tudi ptujim vojakom veljá; tedaj se ustavimo na Banji, dokler se do čistega znebimo vseh stvari, od katerih bi se utegnila tirjati mostovina.

Premočeni smo bili do polta, blatni, da tovarš tovarša po obrazu ni poznal, in ustnice so nam mraza šklepetale ko terlice. Skoz in skoz nadložni se hitro podamo k Ribničanu „Matičku“, ki je bil posestnik mnogo polnih sodov. Kerčmar nas vesel pozdravlja in kmali pripravi za želodec in merzlico dober lek, to je, krepkega popričnega gulaša pa staro mero vermuta (peljinovca). Kaka pijača je vermut? V sod se naloži dobrega grojzdja, vmes nekoliko pelina in mnogoverstne dišave; zalije se potem s starim vinom ter se pusti goditi nekaj časa; in s tem lekom pod nemškim imenom se ozdravljajo trudni udje in druge bolezní.

Med Banjo in Karlovcem teče Kolpa, po kateri se leto in dan pripeljá v ladijah do Karlovca dokaj žita. Mesto je s terdujavo ograjeno, ki ga pa zato, ker ga že nisem vidil več let, zdaj ne mislim popisati.

Kaj rado se pripeti, da tisti, ki po Horvaškem potuje,

v marsikteri kerčmi po kmetih še za dnar ne dobí potrebne postrežbe; Karlovec pa je v tej zadevi najbolj podoben Utopii.

Utopija je nek presrečen kraj, kakor se pripoveduje, kjer se vsaki lahko, če ga le kolikaj mika, umiva z najboljšim vinom; kjer nek klobase po drevji visijo, kot abrenki po naših leskah ali pa češarki po smrekovih vejah, in kjer debeli prešiči kar zložno okrog tavajo z nožem na herbtu, s katerim si lahko vsakdo odreže kosček okusne pečenke.

Ozri se v Karlovcu okrog in glej! pred to gostivnico celega pečenega skopca, ki mu niso kostí polomljene, — tam pod unim oknom ti plava cel kermak (prasec) v obilni maščobi; — stopi v kerčmo, od peči ti udarja v nos na vso moč pečenki duh; — šetaj čez most na Banjo, tu stojé pod milim Bogom kakor krepki porobki posekanega drevoreda železne peči, kjer se od jutranjega zora do terde noči marljivo prepeka slanina. In če se bojiš pogretega kosčka, se ti opresen odreže in popred kot dvakrat most premeriš, se ga že more želodec radovati.

Naš gospodar je marsikterokrat rekel: „Dijaki! ako vam je drago, da vam Dorica pripravi pečenke, dajte cvancigu (dvajsetico), in s tem malim dnarjem nam včasí kupi ob teržnih dneh purana, da ga je bilo kaj oberati. „Sed tempora mutantur“ — — — to je: „Čas je veliko kolo, ki se neprenehoma vertí in nas silovito za seboj vleče!“

X.

Ozir po svetu.

Čertica iz življenja sedanjega papeža Pija IX.

Leta 1824 je v Rimu neki 17 let star mladeneč storil veliko hudobijo, zavoljo ktere ga je bila visoka sodnija obsodila v smert. Precej ko je sodba stekla čez hudodelnika, ime mu je bilo Gaetano, pridejo k njemu v ječo trije gospodje, in mu oznanijo žalostno sodbo, da bo čez tri dni ob glavo djan; v teh 3 dneh naj se pripravlja kakor vé in zná, da pri Bogu milost doseže. Hitro so pretekli trije dnevi, kmalo je prišla za Gaetana tista strašna ura, da pridejo stražniki po-nj in ga na morišče vlečejo. Grozno žalosten, vés skesan čez svojo hudobijo, udan v svojo osodo gré počasi bolj mertvemu ko živemu človeku podoben proti morišču, kjer mu bo glava odsekana na mašini, ki se imenuje guilotina, kar je še zdaj navadno na Francozkem.

Ko hudodelnika Gaetana na morišče peljejo, ga sreča neki duhoven, ki se ustavi in usmiljeno ogleduje hudodelnika, kateri se mu je zdel vés Bogu udan in je šel pohlevno po plačilo svoje pregrehe; bil je tudi prav priljudnega obraza. Duhovnu se je revež tako smilil, da teče naravnost v papeževo poslopje in prosi hitro s sv. očetom govoriti. Ko pride duhoven pred papeža, poklekne pred njega in lepo lepo prosi, naj bi pomilostil reveža, ki ga ravno zdaj v smert peljejo, in mu prizanesel in ga pri življenji pustil. Papež takrat Piji VIII. usliši prošnjo duhovna, ukaže enemu svojih vradnikov, naj hitro zasede belega konjiča, pa natakne belo ruto na palico in naj hiti za obsojenem, da o pravem času ga doide in vsem oznaní, da ga papež pomilostuje in pri življenji pustí. Nazaj peljejo zdaj hudodelnika Gaetana v ječo in vse ljudstvo je vpilo: bravo, bravo, to je, prav je, prav je!

Celih 22 let je zdihoval ubogi Gaetano v hudi ječi in pričakoval svoje zadnje ure, ker potem, ko ni bil ob glavo djan, je bil od rimskega papeža obsojen v hudo ječo do smerti.

Enega dne pride duhoven, prav slabo oblečen kakor najrevniši kaplanček, k oskerbniku velike jetnišnice v Rimu in ga lepo popraša rekoč: Gospod oskerbnik! povejte mi, ali nimate v svoji jetnišnici nekega jetnika z imenom Gaetano. Oskerbnik duhovnega gospoda jezno pogleda in pravi: E, sitnež! toliko imam opraviti, pa me še s tem jetnikom nadležjete; vendar počakajte malo, kmali vam bom povedal.

Oskerbnik odpre velike bukve, v katerih so vsi jetniki popisani, jih pregleduje, iše in najde ime Gaetano. Na to reče duhovnemu gospodu: Gaetano je še živ, pa v ječi bo do smerti, ker k smerti je bil obsojen pa od rajnega papeža pomilosten, da je smertno štrafo spremenil v hudo ječo do smerti. Duhoven pravi: Prosim vas, dajte mi privoljenje, da smem iti revnega Gaetana obiskat. Oskerbnik pravi: Kaj ga boste obiskovali; pomagati mu nič ne morete; on ostane v ječi do smerti. Duhoven reče: Morebiti se mu še pomaga; le prosim vas, dajte mi list, da grem h jetničarju, kateri mi ječo Gaetanovo odpre; saj vem, da brez vašega privoljenja nič storiti ne smé. Oskerbnik vés nevoljin — vendar dá duhovnemu gospodu privoljenje, jetnika obiskati. Duhoven se priklone in se zahvali za dobljeni list in gré z njim naravnost k jetničarju rekoč: Odprite mi vrata v ječo Gaetanovo; tu imam privoljenje od oskerbnika. Jetničar, sirov in hudoben mož, zareži nad duhovnim gospodom: Kaj hudiča imate pri tem jetniku opraviti? Duhoven gospod pravi: Jetničar! vi ste hud mož. Kaj ne veste, da tak revež največje tolažbe potrebuje, pa zato že meni zabavljate, ki ga grém obiskat; to ni lepo, ni prav. Zdaj začne jetničar strašno gerdo rotiti in preklinjati duhovnega gospoda. Potem reče: No, hitro pojdite, da vam odprem. Gredé pa še vedno preklinja.

Ko duhoven gospod h Gaetano v ječo pride, ga prijazno pozdravi in vpraša: kako mu je kaj. Gospod oče! se vé, da Vas ne poznam in tudi poznati ne morem — odgovori jetnik — pa vem, da veste, kako žalostno je moje življenje, ker do smerti bom mogel biti v ječi; toda rad terpim, ker vem in spoznam, da sem vreden. Rajši pa vendar terpim, kakor da bi bil ob glavo djan, kakor sem bil obsojen. Bog mi daj voljno preterpeti, da tudi pri Bogu milost dosežem. Grozno me veseli in veliko tolažbo čutim v svojem sercu — govori jetnik na dalje — da me duhovni gospod pridete obiskat in me tolažit. Vi ste angelj božji, Bog Vam poverni toliko dobroto. Prosim Vas pa lepo, gospod duhovni oče, pridite me še enkrat obiskat, preden umerjem, zakaj dolgo ne bom; saj me vidite, da me ni družega ko kost in koža.

Duhovni gospod pazljivo posluša jetnikove besede, potem reče: Prinesem ti sporočilo tvoje matere. — Kaj so moja mati še živi? — se zavzame jetnik. — Da! še so živi, pošljejo me ti povedat, da se utegne kaj zboljšat tvoj žalostni stan. Oh! kako bi to bilo mogoče! le takrat bo boljši za me, kadar umerjem, pred ne. Duhovni gospod vpraša, ker si 22 let v ječi, kaj nisi še nikoli prošnje dal pismeno do papeža? O dal sem jo že večkrat, toda nisim bil uslišan ali pa moja prošnja ni prišla nikoli do papeža. Pisal sem tudi do papeža Gregorja XVI., toda moje pisma mu niso prišle v roke; drugi so jih dobili in skrili. Duhovni gospod pravi: Gregor XVI. ni več živ, piši do papeža Pija IX. — Kdo mu bo pa moje pismo dal? — Jez sam; le piši: tu imaš papir in svinčen klinček. Le piši tako, kakor ti bom povedal. Jetnik piše tako lepo in ponizno, prosi sv. očeta, da bi mu prikrajšal kaznen, ktere je že 22 let prestal itd. Duhoven gospod vzame pismo in prav prijazno reče jetniku: Bog te obvaruj! Terdno zaupaj v božjo milost, pa moli tudi za papeža Pija IX. Še nocoj bo imel papež tvoje pismo.

Zdaj zapusti duhovni gospod jetnikovo ječo in gré k jetničarju povedat, naj jo zaklene. Jetničar zaupije nad duhovnim gospodom: Kaj vruga imate z unim prekletim jetnikom se toliko meniti? Hitro se poberite, če ne bo druga; vi ste se močno pregrešili čez postavo. Kaj ne veste, da tudi z vikšim privoljenjem se z jetnikom ne smete pogovarjati več ko eno uro; zdaj pa je že 2 minuti čez. Duhovni gospod reče jetničarju: Vi se zlo pregrešujete z groznim preklinjevanjem in s tako nespodobnim obnašanjem; kaj pa ko bi sv. oče papež zato vedili, kako vi ravnate, kaj bi rekli? Jetničar pravi na to: Če tudi papež vse to